

щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) / Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. / Наук. ред. укр. видання доктора педагогічних наук, професора С.Ю.Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

3. Закон Литовської Республіки від 31 січня 1995, № I-779 “Про державну мову” / Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://language-policy.info/movne-zakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movy-lytovskoji-respubliky/zakon-lytovskoji-respubliky-pro-derzhavnu-movu/>

Третяк Ігор

студент 1 курсу 101 групи ННІ №3 НАВС

Науковий керівник: професор кафедри конституційного права та прав людини НАВС, к.ю.н., доцент **Лук’янець Валентина**

ЛЮСТРАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЯК ФОРМА ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність даної теми пов'язана перш за все з тим, що останні події в Україні вказали на один з її основних напрямків, що народ може і повинен, у рамках демократичної держави, впливати на владу, використовуючи всі наявні (яких, однак, часто бракує) інструменти та можливості. У зв'язку з цим український народ довів, що у майбутньому буде перебувати у стані готовності на випадок, коли дії влади будуть різко суперечити загальнонаціональним настроям чи носитимуть антиукраїнський характер, негативним способом впливатимуть на становище у суспільстві, стан суспільної моралі тощо, що в умовах розбудови правової держави такий механізм неприпустимий.

Поняття «люстрації» в сучасній доктрині права не існує, комплексного дослідження феномену люстрації та практичних рекомендацій щодо застосування люстрації поки що немає. Люстрація відноситься до «Політичної відповідальності» і «Конституційної відповідальності».

Термін «**люстрація**» (lustratio, piacula, piamenla, caerimoniae) в греко-римській міфології означав ритуали очищення від моральної скверни.

Відмінний за значенням термін «**люстрації**» виник у Європі та увійшов у практику суспільних відносин у другій половині XVI століття. **Королівські люстрації** (від латинського lustratio) означали податкову або фінансову ревізію, деталізуючись у описи державних маєтностей для податкових і військових потреб, що здійснювалися кожні п'ять років у Речі Посполитій за ухвалою Польського Сейму 1562 року. Наприкінці другої половини XX століття у Східній Європі термін «люстрація» набув нової якості. Його почали застосовувати у зворотному напрямі — щодо власне чиновників високого рангу, які скомпрометували себе, перебуваючи на публічній службі. Наслідком

люстрації є тривала або довічна заборона займати посади в системі публічної служби відповідних держав. Слід зазначити, що після розпаду СРСР люстрації підлягають усі члени комуністичних партій країн Східної Європи.

Вперше на державному рівні питання Люстрації виникло після Помаранчевої революції 2004 року і приходу до влади Віктора Ющенка. Зокрема, український дисидент, народний депутат Левко Лук'яненко оголосив про внесення відповідного законопроекту, який передбачав «обнародування, перевірку, облік і амністію осіб, причетних до протиправних дій недемократичного режиму. Так, люстрація визначається як «процес, спрямований на встановлення відповідності правді свідчень громадян України, які претендують на керівні посади в органах законодавчої, виконавчої, судової влади, в дошкільних закладах, школах, гімназіях, коледжах, вищих навчальних закладах, виборчих комісіях, засобах масової інформації, політичних партіях і громадських організаціях в Україні, про непричетність до фальсифікації виборів Президента України 2004 року, свідомої і таємної співпраці з оперативними працівниками колишнього КДБ СРСР, а з 1991 року із спецслужбами інших держав в ролі таємного інформатора чи помічника в оперативному отриманні інформації, поєднання амністії і мораторію щодо прийняття цих осіб у владні інституції на певний термін».

У 2014 році, після втечі президента Віктора Януковича внаслідок масових громадських протестів, питання люстрації знову набуло актуальності. Це, зокрема, є однією з вимог учасників Євромайдану. Закон України «Про очищення влади» ухвалений 16 вересня 2014 року зазначає, що люстрація в Україні повинна базуватися на таких принципах: процес перевірки має контролюватись Міністерством юстиції; керівник кожної одиниці державної адміністрації відповідальний за проведення перевірки у своїй установі; кожен кандидат на посаду у державній адміністрації, на якого поширюється закон зобов'язаний заповнити люстраційну декларацію, в якій вкаже джерела своїх доходів, а також відповідність на інші передбачені законом питання, такі як активна участь у акціях проти учасників Євромайдану; перелік посад, що підлягають люстрації був обмежений трьома найвищими ступенями державних чиновників на усіх рівнях державної адміністрації, за винятком виборних посад. Виборні посади, згідно звітом Ради Європи, що є доповненням до Резолюції 1096, та практикою внесення ухвал Європейським судом з прав людини, що склалася, не повинні підлягати люстрації, оскільки процедури вибору суспільством визначає достатню довіру. Проте в українському політичному контексті, коли непрозоре законодавство про вибори дозволяє голосувати за партійними списками.

Розгляд Закону України «Про очищення влади» Конституційним Судом України: Ухвалою від 1 квітня 2015 року Конституційний Суд України об'єднав провадження за трьома конституційними поданнями в одне провадження. Перше засідання, на якому розглядалося зазначене питання, відбулося 16 квітня 2015 року. 31 січня 2018 року відбулося чергове засідання КСУ, на якому у закритій частині пленарного засідання суд продовжив розгляд

справи за конституційними поданнями Верховного Суду України та 47 народних депутатів України.

КСУ в черговий раз переніс розгляд справи, зазначивши, що продовжить її розгляд на одному з наступних пленарних засідань.

Отже, Україна стоїть перед гострою необхідністю проведення системних реформ. В той же час, постреволюційний період, дострокові президентські та парламентські вибори, а також, передусім, російська агресія, яка ставить під загрозу територіальну цілісність і суверенітет держави, не чинниками, які б сприяли цим реформам. Незважаючи на ці важкі умови, люстрація стала реальністю. Закон нині виконує також важливу превентивно-лякаючу роль. Люстраційні механізми далекі від досконалості, але можуть стати хорошою відправною точкою для подальшої роботи. Для порівняння, оголошена як одна з ключових для поліпшення функціонування держави, реформа з децентралізації (за проведення якої узяв на себе відповідальність віце- прем'єр Володимир Гройсман) досі не вийшла зі стадії вивчення аналізу. Безумовно, результат активності Громадського люстраційного комітету з березня по вересень 2014 р. можна вважати певним політичним успіхом. Люстрація в Україні пройшла шлях законодавчими стежками від громадського постулату до втілення в життя; почала приносити перші результати у вигляді численних відставок, швидше за все, найбільш корумпованих державних чиновників. Ефективна дія на ті політичні еліти, що чинять опір реальному сприйняттю закону, стала можливою, в тому числі завдяки використанню значного громадського тиску шляхом організації маніфестацій під Верховною Радою. Мобілізація громадськості використовувалася як інструмент прискорення відставок, а також ініціювання службових та прокурорських розслідувань відносно деяких, найбільш одіозних та скомпрометованих чиновників, пов'язаних з попереднім режимом, в тому числі й на місцевому рівні. Але з правової позиції, на жаль, багато рекомендацій міжнародних експертів не були взяті до уваги, а сам закон «Про очищення влади», на наш погляд, мав бути істотно змінений, особливо в частині забезпечення індивідуальної відповідальності у люстраційному процесі, а також стосовно створення заснованого для цього незалежного органу (при цьому питання необхідності зміни конституції, як обов'язкової умови для цього, хоч і залишається дискусійним, проте напевно істотним чином обмежує шанси на це).

Список використаних джерел

1. Блажек П. Переход к демократии и “Люстрация” / П. Блажек [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.clovekvtsni.cz/uploads/file/1375696171-Transfarmacyiacheskuj%20opyt.pdf>.

2. Дві третини українців підтримують люстрацію за корупційною ознакою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/904927-dvi-tretiniukrajintsiv-pidtrimuyut-lyustratsiyu-za-koruptsiynoyu-oznakoyu.html>.

3. Закон України “Про очищення влади” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>.